

Csaba László: mindig a végfogyasztó fizeti meg mindennek az árát

Millei Ilona | 2022. május 27. 07:47 | hirklikk.hu

„Nem szabad elhinni, hogyha azt mondják, a nép nem fizet semmit a rezsicsökkentés és a honvédség megerősítésének költségeiért. Merthogy nincs más, aki kifizetné. Az is kérdés, hogy mennyi ebből a közvetlenül látható, és mennyi a közvetett adó, amin keresztül az állam a bevételeit megszerzi” – nyilatkozta lapunknak Csaba László. A közgazdász egyetemi tanár abban is biztos, hogy a meglevő ársapkák nem fognak úgy maradni, ahogy most vannak. Mert mégiscsak az a legegyszerűbb és leghatékonyabb módja a gazdálkodásnak, ha hagyjuk, hogy az ár annyi legyen, amennyi a piacon kialakul. Most pedig már elég sok ársapka van, amit valószínű nem lehet vég nélkül megtartani.

– Orbán szerdán jelentette be, hogy a kormány létrehoz egy rezsivédelmi és egy honvédelmi alapot. Innen fizetik majd a rezsicsökkentés és a honvédség megerősítésének költségeit. Jó ez az út?

– Szerintem ez egy technikai megoldás, mert eddig is rendkívüli nagyvonalúsággal csoportosítottak át az államháztartás egyik részéből a másikba. Talán az lehet ennek a pozitívuma, hogy tudjuk, mi mennyibe fog kerülni, bár a honvédelmi kiadások – nem csak nálunk, másutt is – elég nagyvonalúan voltak kezelve. Azért az, hogy mit hova számolnak el, eléggé szubjektív dolog, de legalább év végén vagy jövő év elején meg fogják mondani, hogy ennyit költöttünk honvédelemre, vagy ennyibe került a rezsicsökkentés fenntartása.

– Kötelezik a bankokat, a biztosítókat, a nagy kereskedelmi láncokat, az energiaipari és kereskedő cégeket, telekommunikációs vállalatokat és a légitársaságokat, hogy extraprofitjuk nagy részét ebbe a két alapba fizessék be. Ezek az intézkedések időben korlátozottak: két évre, 2022-re és 2023-ra vonatkoznak. De ki fizeti meg mindennek az árát?

– Az világos, hogy végső soron mindig a végfogyasztó az, aki ezt megfizeti, hiszen nincs más. Az azonban kétségtelen, hogy vannak olyan esetek, amikor egy olajtársaság a világpiaci ár alatt szerez be olajat. Akkor a beszerzési ár és a világpiaci ár közti különbség olyan plusz nyereség, amiért nem dolgozott meg. Nem szokatlan, hogy azt részben vagy egészben az állam magához vonja, főleg akkor, amikor ilyen nehéz időszak van. Amikor a kiadásokat is meg kell fogni, és az első néhány hónapban már elértük az egész évre tervezett hiány négyötödét.

– Az emberekben mintha nem is tudatosulna, hogy mindennek ők fizetik meg az árát...

– Az természetes, hogy így van. Az egy szokásos politikai megoldás, hogy nem látható módokon szedik be az állami bevételt. Például mondjuk a benzinnek, a dohánynak, vagy az alkoholtermékeknek van egy ára, de azt, hogy ebből mennyi az állami bevétel, a fogyasztó nem látja. Emiatt aztán könnyebben fizeti meg, mintha azt mondanák neki, hogy fizess még be 50, vagy 100 ezer forint adóhátralékot.

– Azt el tudja érni a kormány, hogy a nagy cégek ne hárítsák át a különadót a fogyasztókra?

– Ezt teljesen kizártnak tartom. Hosszú évek óta folyik ez a játszma, és már láttuk, hogy a rabló mindig egy lépéssel a pandúr előtt jár. Ha meg van kötve a kamat, akkor a különadó költségekben jelenik meg. Ha azt mondjuk, hogy van fix- és változó kamatozású kamat, akkor – ahogy a korábbi időszakban tették –, azt mondják, rendben, akkor öt évben rögzítjük. Ha valakinek öt évre rögzítették a kamatát, azt nyilván magasabb szinten tették meg, mint amennyi a piaci kamat volt. Most, hogy megváltozik a helyzet, még mindig erőteljesen negatív az, amit a bankok fizetnek. Ha 6,5 százalék a kamat, és 9,5 százalék a kimutatott infláció, akkor világos, hogy ráfizetés lenne a banknak, ha valamilyen módon be nem hozná. De ennek még mindig megtalálták a módját: költségeket, eljárási díjakat vezettek be, vagy hosszabb időre osztották el a törlesztőrészletet. Emiatt az ember biztos lehet abban, hogy nincs más, mint a végső fogyasztó, aki ezt megfizeti. Akkor is, ha egy-egy esetben úgy látszik, mintha nem ez lenne a helyzet.

– A kormány oligarcháinak a szektorait is megadóztatták?

– Azokban a cégekben, amiket felsorolt, jelentős részben benne vannak a NER szereplői. Kezdve az energiaszektorral, a kereskedelmen át az idegenforgalomig, sőt, a bankszektorban sincs olyan terület, ahol ne lennének jelen, vagy ne ők lennének a meghatározók. Végül is ki kell fizetni a plusz számlákat, és nincs más, akitől be lehetne szedni. Ugyanakkor ezek a piaci szereplők azért rajta vannak azon, hogy áthárítsák ezt a költséget a végső fogyasztókra. Ezt pedig meg is szokták tudni tenni.

– A rezsicsökkentés marad. De jól járunk-e mi ezzel?

– Én azt gondolom, hogy a rezsicsökkentés eleve egy kétes értékű kezdeményezés volt, hiszen már öt-tíz évvel ezelőtt is lehetett tudni, hogy a természeti fenntarthatósággal bajok vannak. Azóta annyi minden történt a zöld megállapodástól a glasgow-i klímamegállapodásokig. Ezek egyértelműen mutatják, létrejött egy egyetértés abban, hogy a dolgok nem mehetnek tovább úgy, ahogy eddig mentek. Akkor pedig elkerülhetetlen, hogy egy másik irányba kell menni. Én mindig nagy érdeklődéssel olvasom, hogy „ne a háztartások fizessék meg”, mintha lenne valaki más, aki meg tudná ezt fizetni. Az a tapasztalat, hogy amikor azt mondjuk, spórolni kell, akkor azzal mindenki egyetért, de, ha konkrétan

arról van szó, hogy valaki nem vehet meg még egy üveg bort, vagy egy liter benzint, akármit, akkor azért elég dühös tud lenni. Ez az energiateljesítmény felhasználásánál pedig még sokkal inkább így van. Ha a fogyasztók nem érzékelik, hogy mi a valós költség, akkor miért spórolnának vele? Egy régi építésű házban lehet halogatni éveken át az ablak cseréjét, mert drága lenne szigeteltetni. Ugyanakkor ez összefüggésben van azzal, hogy mennyi a fűtésszámla. Könnyebb azt mondani, hogy kifizetek ma egy nagyobb fűtésszámlát, mert az még mindig töredéke annak, amennyibe az ablakok megcsináltatása kerülne. Azért mondtam ezt a példát, mert jól látható rajta, könnyű azt mondani, hogy ne a nép fizesse meg, de valakinek meg kell fizetni. Ha nincsenek pénzügyi ösztönzők, akkor azok a konkrét ügyek, amelyek arra szolgálnának, hogy az életünket költségtakarékosabb és fenntarthatóbb módon oldjuk meg, nem képzelhetők el anélkül, hogy az árakat bele ne vennék ebbe a játszmába. Ezért én azt gondolom, hogy a rezicsökkentés kimondottan rövid távú intézkedés. Nyilvánvaló, hogy mindnyájan szeretünk kisebb számlát fizetni. Ebből azonban még nem következik, hogy feltétlenül az lesz a jó megoldás, ha minél hosszabb időn keresztül minél kisebb számlát fizetünk. Akkor ugyanis azokat a lépéseket, amelyek szükségesek lennének a környezeti fenntarthatóság érdekében – és aminek a szükségességében most már a világ összes kormánya, még Kína is egyetért –, nem fogjuk megtenni.

– Mindarra, ami történik, lehet-e hivatkozási alap a háború?

– Valamilyen szempontból nyilvánvalóan igen. Olajból meg a gázból elképesztő túlkínálat volt a háborút megelőző időszakban. Akkor sem volt nagyon alacsony az ár, de lényegesen alacsonyabb volt a mostaninál. A mostani árak pedig mind a szintje, mind a kilengései összefüggnek a háborúval, és az ezáltal keltett bizonytalansággal. Az biztos, hogy a háborúnak van benne szerepe. Ugyanakkor látni kell, hogy ezekben az ügyekben nem a háború a meghatározó, hanem a keresleti-kínálati viszonyok. Ezek pedig olyanok, hogy a világ egészében nagyon bizonytalanná váltak a beszerzési források minden energiahordozónál. Ez jelenik meg a magas energiaárakban. A végeredményt azonban együttréve mindenféle okok magyarázzák, beleértve azt, hogy amikor van egy általános energiamegtakarító és zöld átállásra koncentráló irányzat, akkor inkább az alternatív energiaforrásokat fejlesztik. Akkor pedig azoknak a hagyományos energiaforrásoknak, amikre most nagy szükség lenne a gazdasági növekedés miatt is, a kínálata valószínűleg kisebb, mint a keresletből adódna. Itt egy strukturális meg nem felelés van, és az jelenik meg abban, hogy az árak tartósan magasak.

– Az Orbán-kormány gazdálkodása nem játszik szerepet abban, hogy különadókat kellett bevezetni?

– Az teljesen világos, hogy nem egészséges, ha négy és fél hónap alatt összejön az éves hiány 80 százaléka. Ez azt jelenti, hogy az első hónapokban számolatlanul költötték a pénzt. De ezen túlmenően is úgy gondolom, hogy az idei költségvetés nagyon lazára van tervezve. Egyfelől nagyon derűlátó

makrogazdasági feltételekre épül, beleértve az árfolyamot és minden egyebet. A másik oldalról pedig láttuk, hogy a 13. havi nyugdíjjal, az adó-visszatérítéssel és sok minden mással számolatlanul adták ki a pénzt. Ez a helyzet már létrejött, és ebből következik, hogy a pénznek most utána kell menni. Bár jelenleg ezt nem szabad megszorításnak hívni, de a dolog lényege akkor is az, hogy egyik oldalról a kiadásokat vissza kell fogni, a másik oldalról pedig bevételeket kell teremteni azon felül, ami elő van irányozva, és azon felül is, amit az infláció magától nyújt a költségvetésnek. Ez nyilván magasabb árszint lesz névleges értékben, nagyobb bevételt teremt, anélkül, hogy az állam bármit csinálna, de kevés. Ezért vannak a különadók. A különadó egyébként egy olyan forma, ami politikailag képviselhetővé teszi: fizessenek a gazdagok. Pláne, ha azt mondják, hogy megadóztatjuk a bankárokat meg a kereskedőket, és akkor majd a gazdagok fogják kifizetni. Tudjuk, hogy ez nem így van, de így képviselhető, ezért viszik a közbeszédet ebbe az irányba. Ennek sokféle következménye van, de az egyik, amit biztosan tudunk, ha ilyen rögtönzött módon, hivatali önkény alapján vetik ki, hogy ki fizet és ki nem, és mennyivel többet fizet az egyik, mint a másik, annak elkerülhetetlen velejárója, hogy összezavarodnak a valós viszonyok. El fognak térni a kereslet-kínálat viszonytól. A másik, ugyancsak nem előnyös dolog, hogy amikor a kormányzati rögtönzés határozza meg, ki mennyit fizet, az torzítja a források elosztását. Akkor pedig a gazdasági növekedés végső soron nem tizenöt éves távlatban, hanem tizenöt hónapos távlatban alacsonyabb lesz, mintha nem avatkoztak volna be. Ez egy olyan költség, amit csak utólag látnak. Most áthidalják azzal, hogy a Pénzügyminisztérium olyan derűlátó előrejelzéseket ad le, mintha nem érzékelték volna, hogy mindaz, amiről beszéltünk, az ukrajnai háború, a magas energiaárak, a magas infláció együttesen elbizonytalanítják a beruházásokat, és ennek következtében a gazdasági növekedés nyilván kisebb lesz, mint amivel számoltak. Végső soron nem szabad elhinni, hogyha azt mondják, a nép nem fizet semmit a rezsicsökkentés és a honvédség megerősítésének költségeiért. Merthogy nincs más, aki kifizetné.